

Litteratur

ERIK ANNERS:

Ett regementes växlande öden

Regementshistoriska framställningar är – liksom företagshistoriska – en ganska speciell art av litteratur. I många, kanske de flesta fall, går de den historiskt intresserade läsekretsen spårlöst förbi. De spontant intresserade brukar begränsa sig till dem, som har eller har haft en personlig anknytning till regementet eller företaget.

Det är egentligen skada. Under senare tid har vi fått skildringar av regementens historia, som förtjänar en bredare läsekrets helt enkelt därför att de har mycket av intresse att berätta – inte bara för fackhistoriker eller militärer. Nyligen kom den senare delen av Svea Livgardes historia, som var i hög grad läsvärd. Detsamma gäller "Kungl Södermanlands regemente under 350 år", som utgivits av regementets historiekommitté i samarbete med Stiftelsen Södermanlands museum. Boken är en mycket välbalanserad blandning av krigshistoria, biografisk historia och folklivsforskning. Inte minst de sistnämnda partierna bör göra den uppskattad inom det egna landskapet. Glädjande nog upplever vi för närvarande en formlig våg av intresse för hembygdkulturens olika former; muséer och folklivsforskare har högkonjunktur. En regementshistoria där man så väl tar vara på detta intresse kommer inte att bli bortglömd.

Den är också kompetent skriven. Fackhistoriker skriver om vad de begriper, militärer om sitt; arkivarier och folklivsforskare håller sig också till sina områden. Det är välgörande. Det finns från gamla tider exempel på motsatsen.

Bland alla de i regel väl skrivna kapitlen finns två, som är veritabla pärlor. Wilhelm Odelberg har givit ett nytt av sina många exempel på sin förmåga av inlevelse i den gustavianska tiden och sin eleganta stilkonst i en uppsats om regementets chef åren 1771–1792, Gustaf Adolf von Siegroth. Denne var på en gång skicklig officer och framsynt jordbrukare med vetenskapliga in-

tressen, som sträckte sig över vida humanistiska och naturvetenskapliga fält. Han tillhörde alltså den människotyp, "filosofen på herrgården", som under upplysningstiden kom att så starkt påverka sin tids intellektuella kultur liksom dess sociala och ekonomiska förhållanden. Vi hade dessbättre många sådana i Sverige, tex för att bara nämna ett namn, Rutger Maclean på Svaneholm, enskiftets upphovsman.

Gustaf Adolf von Siegroth var en märklig gestalt. Han gjorde en hedersam insats i fält under 1788–1790 års krig som en av Gustaf III:s pålitligaste generaler. Som godsägare och brukspatron var han en föregångsman både som välmenande husbonde och driftig företagare. Han hade en god privatekonomi – så god att han till sitt regemente kunde donera ett unikt bibliotek i krigsvetenskap. Inte nog med det, han organiserade vid sitt regemente en för tidens förhållanden högstående militärakademi för sina officerare och beredde därmed väg för tillkomsten av vår tämligen sent tillkomna första krigsskola på Karlberg. Odelberg har också på sitt fina sätt tecknat den intellektuella och moraliska attityden hos en människa, som i allt var sin tids barn och som representerar mycket av det bästa hos upplysningstidens ledargestalter.

En annan författare, som förtjänar särskild uppskattning, är överste Gunnar Henricson. Att en regementschef står som ordförande för sitt regementes historiekommitté är ganska naturligt. Mera anmärkningsvärt är att han skriver själv och skriver så bra. Henricson har bla bidragit med ett kapitel "Ett modernt storföretag" – 1960-talets P 10 1963–1973. Han ger där en bild av regementet betraktat som en produktionsenhet, och på detta fyndiga sätt lyckas han att presentera materiel-, utbildnings- och personalfrågor på ett ovanligt åskådligt och för lekmannen begripligt sätt. Han har därtill – förmodligen utan att märka det – tecknat något av ett äreminne av vad decenniernas

hängivna insatser av regementets personal betytt och betyder för det svenska försvarets styrka. Mot bakgrunden av hans fakta blir det också mycket lättare att förstå vilket förskräckande slöseri med mödosamt skapade värden, som 1972 års försvarsbeslut innebär. För att nå upp till den skriande disproportionen mellan de statsfinansiella besparingarnas storlek sett i relation till statsbud-

geten i dess helhet å ena sidan och förlorad försvarskraft å den andra, måste man uppenbarligen gå tillbaka till 1925 års nedrustning.

Om detta svävar emellertid den svenska allmänheten i lycklig okunnighet. Man får hoppas att överste Henricson ytterligare tar till orda i debatten kring försvaret. Han kan sina argument och hans penna behövs.

JAN-OLOF SUNDELL:

Finlands väg

Av de nordiska länderna har Finland haft den oroligaste både inrikes- och utrikespolitiska utvecklingen under 1900-talet. Under andra världskriget blev landet indraget i två krig med Ryssland, som båda slutade med nederlag. Men till skillnad från andra länder, som blev besegrade av Röda Armén, kunde Finland bevara sitt samhällssystem – en parlamentarisk demokrati med en ovanligt starkt markerad presidentmakt.

Utrikespolitiskt har Finland drivit den sk Paasikivi-Kekkonen-linjen, som inneburit att man från finsk sida aktivt arbetat på att stärka vänskapen med Sovjetunionen. Denna politiska linje har varit nödvändig och ofrånkomlig till sin huvudinriktning. Det har åtminstone varit den allmänna mening. Men vilka har konsekvenserna blivit för Finlands utrikespolitiska – och för den delen också inrikespolitiska – handlingsfrihet? Det har funnits skäl för oro på denna punkt med utgångspunkt från händelser och tendenser i finländsk politik, som av omvärlden setts som tecken på en ökad bundenhet till Sovjet. Med utgångspunkt från detta har man också diskuterat i Västeuropa om risken för en utveckling av ett ökande politiskt beroende för de militärt svaga staterna i

Västeuropa – en finlandisering, som det populärt och slagordsmässigt uttryckts.

Det är därför välkommet att den liberale frilansskribenten Andres Küng har gjort en omfattande studie av utvecklingen i Finland sedan andra världskriget särskilt med avseende på förhållandet till Sovjet och dess konsekvenser för landets politiska liv. "Vad händer i Finland?" (Federativs) ger en fyllig och väldokumenterad bild av det komplicerade och för en utomstående ofta svårförståeliga finska skeendet.

En stor del av utvecklingen har kommit att domineras av president Kekkonen. Det är uppenbart att man från rysk sida känt förtroende för hans person. I krislägen har det varit presidenten, som fått rycka ut och lägga saker till rätta. Detta har givit Urho Kekkonen en nästan unik maktposition bland demokratiskt tillsatta statschefer. Ett av problemen finns just på den punkten. Vid flera tillfällen har Kekkonen tillsatts på sätt som strider mot normal demokratisk praxis. Så tvingades tex den siste verkliga presidentkandidaten Honka ur valkampen 1961, då ryssarna, hänvisande till bestämmelserna i 1948 års vänskaps- och biståndsavtal, begärde militära konsultationer med hänsyn till